

graditi ostali historični oddelki vseučilišča. Enako je izgrajena pot k vrsti študij slovstvenega značaja, ki je bila doslej otežkočena, ker bi se znašel, kdor bi jo hotel nastopiti, pred arhivalno neraziskanim in nerazporejenim gradivom. Teh vprašanj je cel niz.

Kljub sintezam je moralo biti pri Kidriču težišče vendarle na tehnični strani dela. Šele sedaj se prav odpira drugo, pretežno duševnega značaja. Mali slovenski narod je preživel z vrsto drugih borbe Evrope za civilizacijsko boljše življenje in za osvoboditev in sprostitev človeškega duha. Opravljeni so bili veliki napori, da bi dokazali, kako je pri nas vedno živel nekaj ljudi, ki so bili v stiku z vsakokratno duševno elito v Evropi, in kako je njih prefinjena individualnost srkala vase najbolj precejene sokove onodobnega kulturnega napredka. Toda v čem je ta narodnostna enota od Evrope različna, katere so svojstvene psihološke črte njenega kolektiva, ki so morda mogle nekoč ali bi mogle nekoč ne le podoživljati, temveč nekaj tudi doprinesiti h kulturi Evrope, s čimer bi v družbi narodov opravičila svoj obstoj?

Fran Petré.

Karel Čapek, Pogovori s T. G. Masarykom

Prevedel J. Orožen. V Ljubljani 1937. Str. 315. Založila tiskarna Merkur.

Ti „Pogovori“ obsegajo Masarykovo življenjsko izpoved. V njih se nam kaže Masaryk kot človek, politik in znanstvenik, teoretični mislec in praktični državnik tako neposredno kakor v nobenem drugem delu.

Kdor je poznal Masarykovo nastopanje bliže, čuti ob tej izpovedi neskladnost v sebi ali razočaranost. Videli smo Masaryka, kako je bil globoko zasidran v verstvo, ki je iz njega zajemal svojo moč ter vse zidal na njem, in vendar izpoveduje o sebi, da ni bil verski človek, ampak političen! Občudovali smo njegovo neustrašenost, ki je neusmiljeno podirala malike, in vendar pravi o sebi, da ni rad nastopal javno, da se je prav za prav bal ljudi, da ni rad govoril, pisal in učil! Zapleten je bil v hude politične, znanstvene in socialne boje, in vendar jih po lastni izpovedi ni iskal, ampak so ga drugi potisnili vanje! Vse njegovo življenje je bilo neizprosni boj v teoriji in praksi, in vendar bi bil sam najrajši samo študiral zase in poslušal druge! Težko je razvozlati ta duševni voz in ne upam si ga lotiti se. Samo eno opombo bi podal: Povsod je dosledno iskal resnice in ako ga je življenje zaneslo v ta ali oni družbeni položaj, se ga je lotil do zadnjih nasledkov z vso svojo osebnostjo, ki jo je stavljala na kocko. Tako je dejal tudi sam o sebi v razlago svojega bojevitiga dela kljub nebojeviti naravi.

Ne mislim podrobneje razčlenjevati teh „Pogovorov“ po vsebini. V tem oziru imajo isto vrednost kakor izpovedi drugih velikih mož, ki so zapustili sledove svojega mišljenja in življenja do današnjega dne. Prevajalec in založnica sta storila Slovencem uslugo, da sta jim podala ta neizčrpni vir razmišljanj o najglobljih vprašanjih človeka in človečnosti.

Ob tej priliki bi se hotel podrobno dotakniti le prevoda samega, čigar jezik in slog sta tolikokrat preveč časninarska. Kdor se loti prevajanja, ta se mora zavdati dolžnosti, ki jih ima do tujega dela in lastnega naroda. Površnost, ki bi se kazala iz malomarnosti, naglice ali neznanja, obtožuje in terja obračun. Priznavam, da je težko podajati Masaryka zaradi značilnosti njegovega govora; vendar sem zasledil v tem slovenskem prevodu takšne napačnosti ali vsaj nepopolnosti in v tolikem številu, da sem upravičen do vzklika: Ne skrunimo žlahtne vsebine s podajanjem v nečedni posodi!

Ne da bi imel izvirnik pri roki, delim pogreške v dva dela. V prvo vrsto štejem tiste besede in slog, ki so kar naravnost vzeti predvsem iz češčine ter tudi

iz hrvatsko-srbskega jezika. Kar se tega tiče, se je pri nas poudarjalo že zdavnaj samo po sebi umevno načelo, po katerem dajemo prednost domači besedi, a le tam, kjer nimamo svojega primerneга izraza, segamo najprej po hrvatsko-srbskem in potem po drugih slovanskih jezikih. V drugo vrsto spadajo slovenski napačno rabljene oblike, oziroma slog ter besede, ki so očitno narejene po nemškem. Znak današnjega časa je dejstvo, da se mlajši svet neče učiti, medtem ko se je starejši rod skrbno vabil v materinščini in jo pilil.

V prvo vrsto napačnosti, ki motijo, bi spadale naslednje: „Slovensko in slovenski“ je po naše: slovaško in slovaški. Ne vem, zakaj je prevajalec dosledno puščal ta izraz, ki vendar zavaja nedovolj poučenega bralca, ako se pravi, da je n. pr. Masaryk govoril „slovenski“ ali če se piše o „slovenski“ literaturi ali o „slovenskem“ pesniku, „slovenskem“ Dunajčanu namesto povsod slovaški. — „Sovisnost, nesovisnost“ je vendar slovenska „zveza“ in „nezavisnost“ je naša „neodvisnost. Oblike reformmačni, porevolučni, reakčni itd. niso naše. Kdo neki govori o „breztradicionosti“ namesto „brez tradicije“ ali brez „tradicionalnosti“? — „Pobral sem se“ se pravi slovenski: vzdignil sem se. — Preživljati se s „kondicijami“ bi se reklo po naše: z inštrukcijami, s poučevanjem. — „Marno“ početje je slovenski: prazno početje. — „Nisem ga imel kdaj preštudirati“ se pravi slovenski: Nisem utegnil. — Ne moremo reči: Prihajal je zaušiven, ampak „ušiv“. — Vedenje je tukaj „vođenje“ (morebiti je samo tiskovna napaka). — Nevoljništvo je: nesvobodnost, dedno podložništvo, nesvojnost. — „Odbočka“ je tukaj podružnica. — „Hrad“ je treba pisati slovenski: Grad. — „Prodajne žene“ namesto: žene, ki se prodajajo. — „Posluga“ je slovenski: strežništvo. — „Osvedočeni“ delavci so za nas delavci, ki so se obnesli ali izkazali. — Ne moremo reči: „bratska“ reformacija, ampak reformacija (husitstva) in bratovstva. — Masaryk ni poslušal v Lipskem profesorja Roscheja, ker takega nacionalnega ekonoma ni bilo, ampak Roscherja (mogoče je samo tiskovna pomota). — Palacký je izdal, kolikor vem, spis proti Höflerju, ne proti Helfertu, ki je pa polemiziral s Palackim, a tukaj je šlo najbrž za Höflerja.

Hrvatsko-srbskih besed v tem prevodu kar mrgoli, n. pr. malobrojen, brak (bračna ločitev), neodvraten, vzbuna, ruska beseda: vojennoplenni (morebiti je tudi v izvirniku, tega ne vem), neobuzdan, ruska beseda: množestven, neodoljiv, osobitost, napram, neprekiden, naroden v pomenu ljudski, kolebati, ruski podčinjen, pokreten, stalež v pomenu stan, predanost itd. Ali veste, kaj je to „skorojevič“? To je slovenski stremuh, a prevajalec je dal prednost tej, najbrž med nami malo znani srbski besedi.

V drugo vrsto pogoresh spadajo iz obilice primerov te-le napačne ali vsaj ne dobre oblike, oziroma besede in slog: Slovenci štejemo n. pr. dva in petdeset ali kvečjemu petdeset in dva; prevajalec skoraj dosledno rabi napačno števljenje, petdeset dva, a tu pa tam mu je vendar ušla pravilna raba. — Ali smemo reči: preteklostna pesem namesto „pesem preteklosti ali iz preteklosti“? — Barva „brkov“ menda ne bo dobro namesto: brk. — „Slučaj“ namesto primer nastopa pri prevajalcu dosledno. — „Babica iz Kopčanov“ ne bo dobro; biti mora iz „Kopčan“. — „V Hustopeču“ je napačno, ako je kraj „Hustopeč“, torej v Hustopeči, ker sklanjamo: peč, peči itd. — Ali ni to nerodno povedano: zadostujoča šola namesto „šola, ki zadošča ali ustreza“? — „Interes“ je korist, zanimanje. — „Četrti = del, okraj. — Kakšna je pa „kmetijska filozofija“ namesto filozofija o kmetijstvu? — Danes razločujemo med družaben = zabaven in med družben = kar se tiče družbe. Prevajalec dosledno to zamenjava. — Pogojniki preteklosti je navadno napačno rabljen, n. pr. bi ne imel namesto bi ne bil imel itd. — Učil me je „češčino“ namesto „češčine“. — Manjka nam morja, a ne „morje“. — „Iskati“ se veže z roditelnikom: Iskal sem božjih zakonov, ne „božje zakone“. — V starih časih

so rabili: zamore namesto samó „more“, ker je prvi izraz narejen po nemškem. Danes so redki med nami, ki tega ne upoštevajo ali ne vedó. — Zbolel je za tifusom, ne na tifusu. — Ne: Pustil me je iti k hudiču, ampak pošiljal me je k hudiču. — „Srčna komora“ je srčni prekat. — „Ujedinjevanje“ je po naše: zedinjevanje, ker pravimo: eden, edin, ediniti. — „Želim si dolge vožnje“ ne: dolgo vožnjo. — Ne moremo reči: Husovo sežganje namesto: sežig ali sežiganje. — „Hodil sem z Bohdanom Paulú“ namesto: z Bogdanom Paulújem. — Pričakovati mirovni poganjanj, ne: mirovna poganjanja. — Potrebujem svobodne meje, ne: svobodno mejo. — „Odebelevajoči se“ namesto tisti, ki se debelé. — Slovenski vendar ne moremo reči: nekaj nečistejšega. — „Pustiti se žreti“ namesto: dati se. — „Vsemirske sile“ = sile vsemirja. — „V ustah“ namesto: v ustih (mogoče je tiškovna napaka). — „Pozorjuča“ delavnost namesto: delavnost, ki opazuje.

V to vrsto štejem tudi izraze, ki smo jih časih rabili, a bi jih bilo treba danes zamenjati z boljšimi, kakor n. pr. izgledati (= zdeti se), odgovarjati v pomenu = ustrezati, predvideti (videti naprej, določiti), prestatí (= prebiti), izpasti (= izvršiti se), nahajati se (= biti, ležati), polje v pomenu: področje, vsled (= zaradi), izhajati (= prebiti), enostavno (= preprosto), poslušiti se (= rabiti) in mnogo drugih, ki so posneti iz nemščine.

D. Lončar.

Iz knjig

Konec ravnotežja

Kakor smo se v zadnjih mesecih že sprijaznili s stvarnostjo novega položaja v Srednji Evropi, vendar še nismo prav doumeli, kakó se je moglo takó preprosto in mimogredé odpraviti vprašanje, ki je bilo v evropski politiki vseh dvajset let po vojni na prvem mestu. Na prvi pogled je res težkó razumeti, kako se Evropa niti zganila ni, ko so se podrle tiste meje, ki so držale nasprotujoče si sile v ravnotežju. Zdaj pa je to ravnotežje, na katerem je slonela povojna Evropa, podrtó in moč se je odločno prevesila na eno stran. S tem so odprte možnosti nadaljnjih, še usodnejših dogodkov. Nevarno vrenje na češkoslovaškem je prva neposredna posledica marčnega sunka. Zató je vsekakor premalo, se v smislu realne politike sprijazniti z novim položajem. Treba ga je doumeti in si odgovoriti na vprašanje, kaj napraviti, da se podrto ravnotežje zaradi gotovosti in zavarovanja evropskega miru spet vzpostavi.

Robert Ingram je pravkar napisal knjigo „Der Griff nach Österreich“, v kateri skuša razložiti notranje in zunanjepolitične vzroke propada Avstrije. Očitno dobro pozna avstrijsko politiko v vseh njenih notranjih in zunanjih razmerjih. Osnovna misel, ki se prepleta skozi vso knjigo, je ta, da je imela Avstrija svoj smisel in poslanstvo — trditev, ki jo je précej po vojni od politikov prvi zagovarjal Seipel in zadnji tragično branil Sušnik. Pa tudi drugi so to tezo zlasti zadnji čas bolj ali manj prepričljivo utemeljevali, na primer znani Foerster. Ta teza je po Seiplovi formulaciji v tem, da morajo obstajati tudi take države, ki tvorijo most med narodi, če naj človeška kultura ne zaide v nazadnjaško gibanje. Tvoriti tak most, je bil smisel in naloga Avstrije, ker zlasti današnja Nemčija ne more spajati nemštva z mednarodno skupnostjo. V Podonavju, kjer v zaokroženi geografski in gospodarski celoti živi več narodov, ne more vzpostaviti ravnotežja in skladnosti med temi narodi Nemčija, ki nasprotno kaže in uveljavlja tendenco, biti gospodar Po-